

International Science Group

ISG-KONF.COM

XIV

**INTERNATIONAL SCIENTIFIC
AND PRACTICAL CONFERENCE**

**"THEORETICAL FOUNDATIONS IN PRACTICE AND
SCIENCE"**

Bilbao, Spain

December 21-24, 2021

ISBN 978-1-68564-523-6

DOI 10.46299/ISG.2021.II.XIV

THEORETICAL FOUNDATIONS IN PRACTICE AND SCIENCE

Abstracts of XIV International Scientific and Practical Conference

Bilbao, Spain
December 21 – 24, 2021

THEORETICAL FOUNDATIONS IN PRACTICE AND SCIENCE

29.	Хайло Я.М. ПРОЦЕСНА СУТНІСТЬ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ	143
GEOGRAPHICAL SCIENCE		
30.	Євтушенко О.С. ГЛОБАЛЬНЕ ПОТЕПЛІННЯ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА УКРАЇНУ	152
31.	Васалатій Н., Бичковський Ю., Приходько В., Хлебніков Л., Красюков О. ДОСЛІДЖЕННЯ ПОВТОРЮВАНOSTІ ЦИКЛОНІВ ПІВНІЧНОЇ АТЛАНТИКИ, ЯК НЕБЕЗПЕЧНИХ ГІДРОМЕТЕОРОЛОГІЧНИХ ЯВИЩ В СУДНОПЛАВСТВІ	155
32.	Патійчук В.О., Ткачук Н.М., Ціпошук С.А. ПРОБЛЕМНА СИТУАЦІЯ ЯК ОСНОВНИЙ ЕЛЕМЕНТ ПРОБЛЕМНОГО НАВЧАННЯ	159
HISTORICAL SCIENCES		
33.	Ревкова Л.В., Жидкова К.Г., Демочко Г.Л. ОЛЕКСА ТИХИЙ: ПОРТРЕТ УКРАЇНСЬКОГО ПРАВОЗАХИСНИКА	169
JOURNALISM		
34.	Шульська Н.М., Зінчук Р.С., Римар Н.Ю. МОВНА ПОМИЛКА В ЖУРНАЛІСТИЦІ: ТЕОРЕТИЧНИЙ ОГЛЯД ПОНЯТТЯ	172
LEGAL SCIENCES		
35.	Giorgidze A. TO THE ISSUE OF THE POSSIBILITY OF COMMITTING THEFT BY OMISSION	177
36.	Guyvan P.D. THE LEGAL NATURE OF THE DIFFERENCES BETWEEN THE STATUTE OF LIMITATIONS AND THE ACQUISITION LIMITATION	181
37.	Morhunova T. MEDIATION AS A CONDITION FOR SUCCESSFUL RESOLUTION OF CORPORATE CONFLICTS	190

МОВНА ПОМИЛКА В ЖУРНАЛІСТИЦІ: ТЕОРЕТИЧНИЙ ОГЛЯД ПОНЯТТЯ

Шульська Наталія Миколаївна,
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри соціальних комунікацій,
Волинський національний університет
імені Лесі Українки, Україна

Зінчук Руслана Степанівна,
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри української мови,
Волинський національний університет
імені Лесі Українки, Україна

Римар Наталія Юріївна
кандидат філологічних наук,
доцент кафедри славістичної філології,
педагогіки та методики викладання,
Білоцерківський національний аграрний університет

Мовна культура журналістських матеріалів постає чи не найважливішою проблемою в контексті якісного представлення електронних і друківаних ЗМІ. Адже часто медіа сьогодні мають високий рівень довіри серед населення як з погляду змісту, так і форми, оскільки дуже часто малокомпетентні у сфері лінгвістики читачі беруть за зразок правильності те, що написали журналісти, професіонали ж навпаки критично підходять до «подання» публіцистичних матеріалів. З огляду на це медіапрацівникам таких видань варто усвідомлювати ступінь неабиякої відповідальності. Вони перші, хто, по суті, відображає рівень мовної культури всієї держави або ж навіть і формує його. Проте чимало періодичних видань не відповідають критеріям грамотності.

Над аналізом питань мовної грамотності в періодичних українських ЗМІ працювали Т. Г. Бондаренко, яка розробила конструктивну типологію лінгвоанормативів на матеріалі газет [1 – 10]; А. О. Капелюшний, у роботах якого з'ясовано типологічні особливості журналістських помилок різного рівня [12–15]; І. О. Мариненко, яка охарактеризувала пунктуаційні та граматичні ненормативні утворення на сторінках журналу «Український тиждень» [16]; Л. В. Боярська, що виявила помилконебезпечні зони в газеті «Урядовий кур'єр» [11], а також проблемам лінгвокультури у масмедіа присвятили свої студії О. А. Сербенська [19–20]; О. Д. Пономарів [18], З. В. Партико [17], В. М. Супрун і Л. В. Супрун [21], та ін., які зробили неоціненний внесок у розвиток сучасної теорії та практики помилкології.

«Помилка – це анорматив, тобто таке ненормативне лінгвоутворення, що виникає в результаті невмотивованого порушення літературної норми і є наслідком неправильних мисленнєвих операцій» [1, с. 10], – таку дефініцію нам пропонує Т. Г. Бондаренко, яка своїми розвідками сприяла розвитку наукового дискурсу навколо теоретичної пресолінгвістики. Вона простежила типологічні ознаки ненормативних одиниць, обґрунтувала причини виникнення помилок кожного типу і розробила критерії виявлення їх під час редагування газетних текстів. Дослідниця слушно стверджує, що створення та використання редактором **банку даних** про основні **помилконебезпечні місця** – «найтипівіші семантично та структурно зумовлені позиції, де найчастіше постає потреба у виборі варіантної (правильної / неправильної) лінгвоодиниці, її граматичного оформлення тощо» [1, с. 14] може значно покращити процес редагування і підвищити якість журналістських текстів загалом.

На сторінках друкованих та в новинах онлайнних ЗМІ часто функціонують орфографічні анормативи, хоч і більшість науковців схильні вважати, що такі помилки мають середній ступінь ризику помилконебезпечності. Т. Г. Бондаренко пропонує всі випадки неправильного написання / складання слів умовно поділити на два типи: власне орфографічні (виникають у результаті порушення конкретної орфографічної норми) та невласне орфографічні (не зумовлені порушенням якогось орфографічного правила, а виникають у процесі комп'ютерного складання тексту [4, с. 109]. Зважаючи на редакторську та коректорську діяльність, дослідниця подає класифікацію власне орфографічних помилок, побудовану на врахуванні типів орфограм за співвідношенням із графічним знаком: розмежовано буквені і небуквені (до останніх належать апостроф, дефіс, контакт, пропуск, рисочка). Невласне орфографічні помилки виникають, очевидно, на етапі комп'ютерного складання тексту, тоді як власне орфографічні анормативи свідчать про брак відповідних лінгвістичних знань при написанні журналістських матеріалів та у процесі їх редагування.

Не менш частотне в сучасних медіа й порушення норм пунктуаційного оформлення текстового контенту. І. Мариненко відзначає, що «суб'єктивно відсутність певного знака нібито й не призводить до того, що реципієнт хибно зрозуміє інформацію, проте об'єктивно будь-яка пунктуаційна помилка певною мірою порушує зміст висловлювання» [16, с. 108–109]. Тому, аби уникнути будь-яких спотворень у реципієнтському сприйнятті, журналісти зобов'язані дотримуватися нормативного пунктуаційного представлення своїх матеріалів. Більшість дослідників щодо пунктуаційних помилок пропонує таку класифікацію: а) відсутність потрібного розділового знака; б) зайвий розділовий знак; в) уживання не того розділового знака, який необхідний у конкретному випадку [1, с. 15]. В аналізованих виданнях представлені всі визначені різновиди пунктуаційних анормативів. Найчастіше вони трапляються у простих ускладнених та складних реченнях. Із-поміж помилок, пов'язаних із відсутністю необхідного розділового знака, домінують такі різновиди: а) опускання коми при вставних елементах; б) відсутність між однорідними членами речення, поєднаних повторюваними сполучниками; в) опускання тире між підметом і присудком, виражених однією і тією ж частиною мови або інфінітивом. Серед

помилки, пов'язаних із використанням зайвого розділового знака, переважають такі різновиди: а) тире в простих еліптичних реченнях; б) коми, тире, за допомогою яких помилково відокремлено підмет від присудка; в) коми, за допомогою яких помилково відділено між собою однорідні члени речення, поєднані одиничним єднальним сполучником; г) коми при словах, що помилково трактовані як вставні; ґ) коми, тире, за допомогою яких відділено головні члени та невідокремлювані другорядні.

Трапляються у медійних текстах і власне лексичні помилки. Головною причиною їхньої появи науковці вважають семантичну модифікацію лексем – лексико-семантичний процес, у результаті якого слово втрачає свою семантику і набуває властивостей, що нормативно йому не притаманні [10, с. 14]. Здійснюючи моніторинг регіональних ЗМІ, майже в кожному з аналізованих видань виявили семантично модифіковані лексеми.

Помилконебезпечне місце журналістських матеріалів становлять і функціонально-стилістичні неточності, що найвиразніше виявляються саме на лексичному рівні. Найяскравіше це проявляється при невідповідності стилю певних вживаних слів, що може полягати в засміченні іншомовними, професійними та жаргонними лексемами, штампами, надмірно пафосними чи метафоричними репліками тощо.

Грамматичний аноматив – це помилка в структурі мовної одиниці, у формі слова, словосполучення, речення; це порушення певної граматичної норми – морфологічної, словотвірної чи ж синтаксичної. Відповідно до такого визначення ми класифікували виявлені в газетних матеріалах граматичні помилки.

Морфологічні помилки в ЗМІ – це такі ненормативні утворення, що не відповідають формальному вираженню хоча б однієї з граматичних категорій: роду, числа, відмінка, ступеня порівняння, особи, часу, способу, стану, виду [3, с. 8]. Більшість дослідників вважають, що морфологічні помилки в медійних матеріалах «перебувають нижче середнього інтервалу помилконебезпечності» [10, с. 17]. Проте навіть незначна кількість прикладів такого явища вказує на недостатню увагу журналістів до культури професійного мовлення.

Використання ненормативних мовних одиниць у мові друкованих та електронних ЗМІ відбиває велику частотність різнотипних синтаксичних помилок. Більшість дослідників їх аналізують на рівнях словосполучення, простого речення та складного речення. На рівні словосполучення йдеться переважно про порушення норм керування, узгодження тощо. У матеріалах журналістів фіксуємо чимало словосполучень, що порушують правила використання прийменників. Зокрема зафіксовано конструкції, для вираження семантико-синтаксичних відношень яких ужито нехарактерні для певного контексту службові частини мови. На рівні складного речення домінують аномативи, пов'язані з оформленням підрядних означальних частин у складнопідрядних реченнях, менш поширені аномативи в уживанні сполучних засобів, що поєднують кілька підрядних частин, та інші фактично одиничні випадки.

Отже, можна підсумувати, що покращенню процесу редагування та підвищенню комунікативної ефективності медіатексту має сприяти використання медіапрацівниками протипомилкового апарату, що містить дані про помилконебезпечні місця, які ми окреслили у своєму дослідженні та подали найбільш вживані анормативи на сторінках періодичних видань. Безперечно, кожен працівник редколегії зобов'язаний ідеально володіти нормами сучасної української мови, бути обізнаним із усіма змінами та доповненнями, аби й надалі забезпечувати гідний рівень своєму ЗМІ. При виникненні найменших сумнівів редактор обов'язково має звернутись до авторитетних джерел, аби переконатися у правильності / неправильності своїх міркувань. Відповідальність за остаточний варіант журналістського тексту лягає на коректора, посад яких у сучасних редакціях часто уникають заради економії. Так, переважно в одній особі редактора поєднуються функції усіх інших спеціалістів (літературного, художнього, технічного редактора, коректора тощо).

Список літератури:

1. Бондаренко Т. Г. До проблеми феномена помилки. *Вісник Черкаського університету*. Педагогічні науки. Черкаси : ЧДУ, 2001. Вип. 23. С. 10–13.
2. Бондаренко Т. Г. Інтерфедеми і росіянізми як наслідок міжмовних контактів на лексичному рівні. *Наукові записки Ін-ту журналістики*. Київ, 2002. Т. 9. С. 106–111.
3. Бондаренко Т. Г. Морфологічні помилки у мові друкованих ЗМІ. *Філологічні студії : науковий часопис*. Луцьк : [б. в.], 2002. № 1. С. 4–12.
4. Бондаренко Т. Г. Орфографічна помилка: спроба лінгвістичного переосмислення. *Наукові записки Інституту журналістики*. Київ : Інститут журналістики КНУ ім. Т. Шевченка, 2001. Т. 2. С. 108–111.
5. Бондаренко Т. Г. Плеонастичні конструкції як конденсатор надлишкової інформації (на матеріалі мови ЗМК). *Вісник Черкас. ун-ту*. Вип. 60 : Філологічні науки. Черкаси, 2004. С. 31–38.
6. Бондаренко Т. Г. Порухення лексичних норм української мови (на матеріалі друкованих ЗМІ). *Мова у слов'янському культурному просторі : тези доп. та повідомл. Міжнародної наук. конф. (Умань, 23–25 травня 2002 р.)* Умань : Графіка, 2002. С. 52–54.
7. Бондаренко Т. Г. Пунктуаційні помилки як різновид комунікативного шуму. *Лінгвогеографія Черкащини : збірник матеріалів міжвузівської науково-практичної конференції*. Київ : Знання, 2000. С. 88–90.
8. Бондаренко Т. Г. Синтаксичні анормативи у структурі словосполучення (на матеріалі мови преси). *Гуманітарний вісник : [всеукр. зб. наук. пр.]*. Ч. 9 : Іноземна філологія. Черкаси : ЧДТУ, 2005. С. 143–147.
9. Бондаренко Т. Г. Структурно-семантичні моделі плеоназмів з іншомовним компонентом (на матеріалі мови медіатекстів). *Вісник Черкас. ун-ту*. Вип. 59 : Філологічні науки. Черкаси, 2004. С. 59–66.

10. Бондаренко Т. Г. Типологія мовних помилок та їх усунення під час редагування журналістських матеріалів : автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.01.08. Київ : Інститут журналістики КНУ ім. Т. Шевченка, 2003. 18 с.
11. Боярська Л. В. Мовні помилки на сторінках ЗМІ (дослідження-моніторинг). URL : http://journalib.univ.kiev.ua/Movni_pom_na_st_zmi.pdf.
12. Капелюшний А. Редагування в засобах масової інформації : навч. посіб. Львів : ПАІС, 2005. 304 с.
13. Капелюшний А. Росіянізми в телевізійному мовленні і в газетному тексті. *Телевізійна й радіожурналістика* : зб. наук.-метод. праць. Львів : [б. в.], 2002. С. 29–36.
14. Капелюшний А. О. Стилїстика. Редагування журналістських текстів : навч. посіб. Львів : ПАІС, 2003. 542 с.
15. Капелюшний А. О. Типологія журналістських помилок. Львів : ПАІС, 2000. 68 с.
16. Мариненко І. Види граматичних і пунктуаційних помилок на сторінках журналу «Український тиждень». *Стиль і текст* : науковий збірник / за ред. В. В. Рїзуна. Київ : [б. в.], 2011. Вип. 12. С. 104–114.
17. Партико З. В. Загальне редагування : нормативні основи. Львів : Афіша, 2001. 416 с.
18. Пономарів О. Д. Культура слова: мовностилїстичні поради. Київ : Либїдь, 1999. 240 с.
19. Сербенська О. Суржик: «низька мова», безлад чи мовна патологія. *Телевізійна й радіожурналістика* : зб. наук.-метод. праць. Львів : [б. в.], 2001. С. 16–20.
20. Сербенська О. Уваги до стильових особливостей та правописної практики в сучасних періодичних виданнях. *Український правопис і наукова термінологія: проблеми норми та сучасність*. Львів, 1997. С. 76–84.
21. Супрун В. М., Супрун Л. В. Проблеми мовної компетенції журналістів. *Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского* : Филология. Социальная коммуникация. Т. 21 (60). 2008. № 1. С. 204–208.